

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
(повне найменування вищого навчального закладу)
Факультет «Образотворче мистецтво»
(назва факультету)
Кафедра живопису
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної роботи на здобуття ступеня_бакалавра

**на тему: Портретно-жанрова композиція
«Непорушність циклу життя»**

Виконав: студентка 4 курсу Власова С. І.
023 «Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація»
освітньо-професійна
програма «Станковий живопис»

Керівник: доцент Чернявський К. В.

Харківська державна академія дизайну і мистецтв
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра живопису / денна форма навчання

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри живопису

Ковальова М.М.

« » 2026 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

ВЛАСОВА Світлана Ігорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема проєкту (роботи) Портретно-жанрова композиція «Непорушність циклу життя»

Керівник проєкту (роботи) Чернявський Костянтин Володимирович, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу «01» травня 2026 року № 106-ОС.

2. Строк подання студентом творчого проєкту 1 червня 2026 року.

3. Вихідні дані до творчого проєкту: Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- *Обґрунтування актуальності теми;*
- *Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;*
- *Аналіз аналогів;*
- *Розробка авторської концепції рішення теми;*
- *Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;*
- *Технологічні та живописні засоби виконання оригіналів;*
- *Висновки;*

- Список використаних джерел;
- Ілюстративні матеріали.

5. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

6. Дата видачі завдання **2026 року.**

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	<i>Затвердження теми дипломної роботи</i>	<i>Травень</i>	
2	<i>Аналіз аналогів</i>	<i>Лютий Травень</i>	
3	<i>Розробка авторської концепції рішення теми</i>	<i>Лютий Травень</i>	
4	<i>Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;</i>	<i>Лютий Травень</i>	
5	<i>Затвердження ескізів рішення теми</i>	<i>Травень</i>	
6	<i>Систематизація інформації до пояснювальної записки</i>	<i>Травень</i>	
7	<i>Виконання оригіналів дипломної роботи</i>	<i>Травень Червень</i>	
8	<i>Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи</i>	<i>Червень</i>	
9	<i>Захист дипломної роботи</i>	<i>Червень</i>	

Студент _____ **Власова С. І.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник проєкту (роботи) _____ **Чернявський К. В.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Анотація

Кваліфікаційна робота «Непорушність циклу життя» ґрунтується на створенні авторського художнього твору, який присвячений тому, щоб через систему візуальних образів та символічних контрастів осмислити та передати незламність життя на тлі війни.

Для досягнення художньої мети проаналізовано контекст воєнної дійсності, символіку материнства та релігійні образи пов'язані з цим, іконографію.

Композиційне рішення побудоване на різкому контрасті між камерною, по тихому трагічною сценою всередині звичайної квартири, та образом руйнації за вікном. Архетиповий образ жінки з новонародженим немовлям, як уособлення вічного циклу народження та продовження людського роду, жорстоко протиставлений суворим реаліям життя. Така тендітна новонароджена істота існує в умовах, де за вікном вогонь і шахеди, а всередині – любов матері, яка має неосяжну силу подарувати своїй дитині турботу і піклування не дивлячись ні на що, на протипагу всьому.

Концепція дипломної роботи полягає в тому, що, попри війну в Україні та масові трагедії й жорстокість, життя продовжує свій вічний, непорушний хід. Воно відтворюється в сім'ях, у людських долях, у крихкому немовляті на руках матері – і в цьому є щось нездоланне. Не конкретна людина як символ вічності людства, а саме явище життя, яке смерть не може зупинити. З одного боку це надія, з іншого – просто факт природного руху світу. Ідея незнищенності людини як явища, показана через призму близької для більшості сцени. Глобальне, через здавалося б звичайне і звичне, на рівні природи.

Результат – художній твір, який поєднує сучасні реалії та позачасовий погляд на людське буття. Трагічний, але з нотою стоїцизму.

Abstract

The qualification work “The Inviolability of the Life Cycle” is based on the creation of an original work of art, which is dedicated to comprehending and conveying the inviolability of life against the backdrop of war through a system of visual images and symbolic contrasts.

To achieve the artistic goal, the context of wartime reality, the symbolism of motherhood and religious images associated with it, iconography were analyzed.

The compositional solution is built on a sharp contrast between a chamber, quietly tragic scene inside an ordinary apartment, and the image of destruction outside the window. The archetypal image of a woman with a newborn baby, as the personification of the eternal cycle of birth and continuation of the human race, is cruelly contrasted with the harsh realities of life. Such a fragile newborn creature exists in conditions where outside the window there is fire and martyrdom, and inside - the love of a mother who has the immense power to give her child care and concern regardless of anything, in contrast to everything.

The concept of the thesis is that, despite the war in Ukraine and mass tragedies and cruelty, life continues its eternal, unshakable course. It is reproduced in families, in human destinies, in a fragile baby in the arms of its mother - and there is something insurmountable in this. Not a specific person as a symbol of the eternity of humanity, but the very phenomenon of life, which death cannot stop. On the one hand, it is hope, on the other - simply a fact of the natural movement of the world. The idea of the indestructibility of man as a phenomenon is shown through the prism of a scene close to most. Global, through the seemingly ordinary and familiar, at the level of nature.

The result is a work of art that combines modern realities and a timeless view of human existence. Tragic, but with a touch of stoicism.

ЗМІСТ

1.	Обґрунтування актуальності теми.....	7
2.	Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів.....	9
3.	Аналіз аналогів.....	10
4.	Розробка авторської концепції рішення теми.....	12
5.	Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму.....	14
6.	Технологічні та живописні засоби виконання художнього твору.....	16
7.	Висновки.....	17
8.	Список використаних джерел.....	19
9.	Список ілюстрацій.....	20
10.	Альбом ілюстрацій.....	21

Доброго дня!

1. Зберегти цей варіант ПЗ (є часткові виправлення);
2. Те, що виділено **кольором** не чіпати;
3. Зробити та надіслати файл на антиплагіат (тільки текст ПЗ починаючи з Анотації, закінчуючи Висновками, називається: ПЗ_Власова_антиплагіат);
4. Доробити Альбом ілюстрацій;
5. Надіслати дороблену роботу (ПЗ) з усіма ілюстраціями (коли вже буде домальована картина).

1. Обґрунтування актуальності теми

Існують теми в мистецтві, що не старіють – вони лише набувають нових, гостріших обрисів у кожному епоху, щоразу програючись по-старому і по-новому одночасно, через сотні і тисячі окремих долі.

Тема матері й дитини – вічна. Народження – це акт незламності перед обличчям смерті. Народження і смерть (початок і кінець) – дві основні крайні форми людського буття. Людей завжди вабить те, що пов'язане з цими двома, основоположними явищами нашого існування. Особливо коли питання про життя і смерть стає особливо гострим і нагальним.

Ця біль пронизує людську культуру від найдавніших наскельних зображень до сучасного живопису, від шумерських статуток богині-матері до іконостасів православних храмів. Як, наприклад, у православній традиції, особливо в українському іконописі, образ Богородиці-Одигітрії (Вказівниці) або Елеуси (Милосердної) завжди ніс ідею надії посеред страждань [2].

Тарас Шевченко у вірші «У нашій раї на землі» зобразив матір із немовлям як найвищу цінність буття - «Нічого кращого немає, / Як тая мати молода / З своїм дитяточком малим» [7], піднімаючи цей образ до рівня майже іконографічного архетипу.

І щоразу, коли людство опиняється в стані колективної травми, ця тема спалахує з новою силою – бо вона торкається найглибшого нерву існування: не смерті, а того, що їй протистоїть. Людство шукає свого продовження завжди.

Сьогодні, коли Україна переживає війну, питання збереження, продовження та сенсу людського життя набуває не абстрактного, а конкретного, щоденного виміру. Вибухи поруч із пологовими будинками, тривожні сирени під час годування немовляти, світло шахедів за вікном у момент колискової – це не перебільшені трагічні метафори, це реальність мільйонів сімей.

Дипломна робота «Непорушність циклу життя» звертається саме до цього парадоксу і за допомогою нього підкреслити з двох озброєних зі сторін (життя, смерть) – саме життя.

Ця робота може бути одночасно особистою історією та історією нації, може говорити про конкретну українську дійсність і водночас – про щось, що виходить за межі будь-якого часу й місця, торкаючись світу в цілому.

Актуальність теми можна визначити трьома пунктами: воєнним контекстом сучасної України, який торкається кожного українця, невичерпністю архетипового образу матері та дитини в культурній свідомості людства, а також потребою сучасного мистецтва у художньому осмисленні, не просто документації, а пошуку надії.

Метою дипломної кваліфікаційної роботи є створення оригінального живописного твору в олійній техніці на полотні, який через систему образів, символічних контрастів та художньо-пластичних засобів передає стійке усвідомлення безсмертя, любові, людської живучості і волі до життя як явище вічне, що завжди виступає як контраргумент трагедіям міста, країни, цілого світу. Щоб досягти цієї мети знадобилося дослідити художню та культурну традицію зображення материнства й немовляти як архетипового образу, зокрема в іконописі, класичному живописі та мистецтві XX–XXI століть. Важливим було визначення ролі символіки світла, вогню, вікна та простору як засобів композиційного й смислового протиставлення «внутрішнього» та «зовнішнього» світів, які одночасно пов'язані один з одним і стоять один навпроти одного як зовсім різні всесвіти, які не повинні були зустрічатись. Важлива роль – обґрунтування вибору художніх засобів, колориту, фактури, ритму форм – відповідно до концепції твору.

Особливим, окремим джерелом натхнення для цієї роботи стала дуже відома світлина Тетяни Бізняк із київського метро, де мати годує дитину в бомбосховищі: ця фотографія облетіла світ, надихнула художників на створення ікони в церкві в Муньяно-ді-Наполі (Італія) і стала символом опору й надії [3].

2. Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів

Для практичної частини кваліфікаційної роботи на тему «Непорушність циклу життя» знадобилося широке дослідження художньої традиції зображення матері та дитини. Це один із найбагатших образів в історії людства, тому аналогів можна знайти достатньо для повноцінної роботи.

Він існує в мистецтві настільки довго, що давно перестав належати лише суто релігійній іконографії чи побутовому жанру: він став архетипом у юнгівському розумінні цього слова – тобто структурою колективного несвідомого. Як один з перших, принаймні досить стародавній щоб бути початком, й найпотужніший шар цієї традиції є, безперечно, іконописна спадщина – всім відомий образ Богородиці з Немовлям. Цей образ сягає візантійських коренів і розвинувся в українському іконописі XI–XIX століть, став одним із центральних у Богородичному циклі, втілюючи догмат Боговтілення та глибоку символіку материнства і заступництва. [4, с. 85-92].

Важливий онтологічний зміст образу – це народження, як свідома жертва майбутньому, а фігура матері, що принесла цю жертву, приймає повністю свою долю та відповідальність перед любов'ю та оберіганням своєї дитини, незважаючи на явну небезпеку світу.

В епоху Відродження образ матері з немовлям зазнав принципової трансформації: з сакрального він поступово ставав людським, не втративши при цьому метафізичної глибини. «Сікстинська Мадонна» Рафаеля Санці (іл. 1) – один з найвідоміших прикладів цього поєднання. Богоматір ступає по хмарах, немов виходячи з іншого виміру, тримаючи Немовля з виразом одночасно любові й тривоги, і цей рух між двома просторами – небесним і земним, безпечним і небезпечним – став одним із вихідних образотворчих імпульсів при роботі над даною картиною. Вікно в композиції «Непорушності циклу життя», має протилежно трагічний і похмурий сенс. Замість небес – жорстокий вогонь війни, руїни міста.

Але принцип розподілу сенсу простору запозичений – межа між двома світами, і жінка стоїть на цій межі, тримаючи дитину.

Також, для самого вікна на картині, що відображає страх війни, довелося звернутися не до художньої літератури, а до реальних знімків і відео з місць трагедій, щоб передати весь крижаний страх палаючих будинків від вогню війни.

Щоб виконати дипломну роботу, необхідно було поєднати у пошуках підготовчих матеріалів релігійну, культурно-історичну, політичну тематики та реальне життя справжніх людей.

3. Аналіз аналогів

Жоден твір не може виникнути у вакуумі. Він завжди потребує тривалого діалогу між митцем та культурною традицією, історію, між індивідуальним задумом та колективною пам'яттю образів. Тож дослідження художніх аналогів є невід'ємною частиною будь-якого творчого проєкту, щоб робота вийшла багатогранною та огранованою.

Аналіз аналогів у роботі «Непорушність циклу життя» спрямований не лише на виявлення формальних подібностей у побудові композиції чи колориті, а насамперед на дослідження того, яким чином різні художники вирішували ту саму фундаментальну задачу: як передати ідею збереження, захисту та продовження життя через образ матері й дитини, знайти ту особливу гірку та тендітну любов до життя, перенесеного жінкою в цей світ.

Також окремої уваги заслуговують аналоги, в яких є приклади контрастного простору, як межі між двома світами, а також твори, які будують свою художню мову на контрастах, смислових чи візуальних.

Як було вище згадано – тема, що стосується материнства дуже велика і рясна в різному матеріалі, тому можна знайти багато надихаючих прикладів з різних епох і напрямків.

Слід розпочати з Леонардо да Вінчі. У своїх «Мадоннах», зокрема «Мадонна Літта» (іл. 2), та «Мадонна Бенуа» (іл. 3), він приділив багато уваги тілесній конкретності материнства – тому, як жінка тримає дитину, куди дивиться, яким напруженням сповнений її торс.

Ця увага до тілесної правди материнського жесту стала важливим орієнтиром при побудові фігури в даній роботі: жінка тримає немовля не тотально «ікономорфно», симетрично, ритуально, а живо, дещо асиметрично, із напруженням у руках, що видає одночасно любов і тривогу. Ці два образи духовно піднесені з одного боку, але не позбавлені тієї самої людяності, натуральності в взаємодії мати та дитя. Ідеальне поєднання для теми де жертвність, любов до життя, реальність сучасності та екзистенційні роздуми мають зійтися на двох людях.

У XVII столітті Рембрандт ван Рейн вивів образ матері з дитиною в принципово нову площину – площину камерної інтимності та психологічної глибини. У «Святому сімействі» (іл. 4) художник зображує не урочисту сцену, а нічне годування: жінка нахилилась над колискою при слабкому світлі свічки, немовля ледь помітне в сутінках. Саме Рембрандт першим у великому живописі зробив те, що є ключовим і для даної роботи: він помістив архетиповий образ у конкретний, «домашній» простір і освітив його так, щоб цей простір здавався і затишним, і вразливим водночас. Якщо помістити цю ідею домашнього простору на фоні безжалісного жару вогню – вийде потрібна формула для «Непорушності циклу життя». Так само кольорове та тональне рішення з картини Рембрандта є чудовим прикладом для вирішення «простору матері та дитини» на дипломній роботі. Приглушена палітра кольорів, об'ємно позначене світло, темні, глибокі тіні, що ніби з'їдають частину кімнати, – можуть задати цей тон неоднозначності, межового настрою картини.

Також, серед аналогів влучним прикладом тонального розмежування простору, між домашнім простором і зовнішнім, світом усередині та зовні, послуговувала картина Каспара Давида Фрідріха «Жінка біля вікна» (іл. 5).

Едвард Мунк «Мадонна» (іл. 6) так само частково послужив натхненням для стилістичного, а почасти колірного рішення. Декоративність плями, цілісність, яскрава образність. Колірна палітра досить темна, приглушена з одного боку, а з іншого боку контрастна за рахунок тепло-холодного співвідношення і яскравого червоного колірного акценту. У ній немає зайвої яскравості або надмірного розмаїття палітри, але є чіткий образ і настрій, що дуже добре зчитується за рахунок контрасту і плям.

Також можна згадати ще одну роботу Мунка – «Дитина і смерть» (іл. 7), де дитина стоїть поруч із мертвою матір'ю, притиснувши руки до вух, ніби намагаючись заглушити невидимий крик світу. Та сама точка перетину життя і смерті, хоч і зовсім з іншого кута бачення, в зовсім іншому контексті. Але при пошуку прикладів для натхнення важливо розглядати цю точку з різних кутів, і в різних інтерпретаціях.

За допомогою аналізу робіт майстрів було сформовано остаточне розуміння бажаного кольорового рішення, принцип підбору палітри для передання атмосфери та почуття картини, розуміння бажаного контрасту та стилізацію. Як висновок можна зазначити та підтвердити згадане на початку розділу – твір не може народитись у вакуумі, бо дослідження чужих робіт надає той самий інформаційний простір для роботи, в якому вона може розвинути в щось повноцінне.

4. Розробка авторської концепції рішення теми

Авторська концепція дипломної роботи «Непорушність циклу життя» будується на життєвих, філософських і емоційних контрастах.

На передньому плані ми бачимо першу сцену і її головних героїв. Сцена побутова, домашня, родинна на перший погляд по своїй структурі, хоча похмурі тони і різкі, глибокі, поглинаючі цю сімейну картину, тіні підказують глядачеві інстинктивно про протилежне. Мати дбайливо тримає свою дитину, дивлячись на неї скорботно але з коханням, на тлі палаючих будівель за вікном

– це символ життя в Україні, яке не припиняє свій рух уперед навіть на тлі війни, на тлі нещастя, на тлі смерті. Палаюче місто на задньому фоні – це не просто вікно, а відкрита завіса в реальний світ, світ поза цим домашнім затишком і любов'ю, світ який може поглинути цю домашню сцену в будь-який момент. Вони існують на межі зіткнення, ще трохи і вони можуть зіткнутися, а може й ні.

Мене вразив сам феномен протиріччя співіснування таких протилежних речей настільки небезпечно близько. Непередаване некомфортне відчуття страху за подальшу долю людей, за нашу долю, але водночас і якусь терпку надію. Що війна – це не кінець, що людство може виживати і жити наперекір всьому.

Також варто додати, що одним з моїх найголовніших натхнень послужила фотографія Тетяни Блізняк [3], яку я вже згадувала. Тоді вперше я і відчула цю гірку суперечність, коли побачила цю реальну сцену з життя не як просто метафору, про яку можна розмірковувати відсторонено, а буквальну щоденну реальність, яка прямо стосується кожного з нас. Як задокументований факт. Трохи згодом це і наштовхнуло мене вперше поміркувати про саме таку концепцію диплому. Бо, на мій погляд, це дуже актуально як особисто для мене, так і людей в Україні в цілому. Думаю кожен може впізнати цю сцену, але по-своєму, через призму свого життя і спостережень.

Особливим натхненням для мене послужила українська народна творчість, а саме колискова «Ой ходить сон коло вікон», де основне прохання – аби дитина «виросло, не змарніло, / Щоб тяженько не хворіло, / Сили й розуму набралось» [8, с. 20]. Матір заколисує дитину, водночас знаючи, яка доля чекає на неї у світі.

Ту саму двоїстість сформулювала Леся Українка у вірші «Мі» (Колискова. *Aggregio*, 1890) зі збірки «На крилах пісень»: «Любо ти спатимеш, / Поки не знатимеш, / Що то печаль; / Хутко прийматимеш / Лихо та жаль» [9].

А також твір Симоненко «Лебеді материнства» [10, с. 11]. Пісня матері тут – це і захист від смерті, і знання, що смерть існує.

Отже авторська концепція дипломної роботи «Непорушність циклу життя» полягає в тому, щоб висвітлити нашу дійсність, наше життя у цей непростий час, і через життєвий контраст підкреслити ідею про надію на тлі цього часу.

5. Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму

Пошук кінцевого композиційного рішення розпочався відразу після затвердження ідеї та головних образів. Потрібно було зібрати ці елементи воедино щоб отримати цільну картину, яка повноцінно зможе передати думку та відчуття від задуманого сюжету. Потрібно було досягти того, щоб картина з першого погляду давала глядачеві відчутти певний тягар, різкість, протиріччя. Відчутти зіставлення сторін ще до того, як погляд зможе повноцінно розглянути роботу.

Я вирішила цього добитися за допомогою тонального та колірного контрасту. Також дуже важливо було приділити увагу композиції плями – оскільки колір і тон повинні лягати на правильну форму. Композиція плями повинна була посилювати і завершувати смислове навантаження, окреслювати межі «між», де йде зіткнення різних просторів, а де навпаки – поділ, створити драматизм, надати ваги там де потрібно.

Палітра кольорів, яку я вибрала, досить стримана, яскравість сприйняття картини досягає не за рахунок її різноманітності, а ретельно підібраного зіставлення кольорів між собою. Підбір колірного рішення один із найбільш відповідальних для майбутньої картини. Як пише Стрітьєвич Т. М.: «Кольорами можна виділити головне в композиції, акцентувати важливі деталі, передати глибину простору або підкреслити площинність зображення» [1, с. 6].

Зазвичай будинок, сім'я, любов асоціюються з теплом та світлом. Небезпека, зло, розруха – з чимось темним, похмурим. Я вирішила на тонально-колірному рішенні змішувати ці асоціації, щоб підкреслити спірність відчуття від цієї роботи.

Найяскравіший, найбарвистіший на цій картині – чіткий виріз вікна, який буквально горить на тлі мороку квартири. Це найсвітліша пляма на картині, що найбільш голосна. Але зі світлом і теплом, у позитивному ключі, воно не повинно асоціюватись. Червоний, помаранчевий, жовтий – тут не кольори заходу сонця, а колір надто яскравої та очевидної загрози, яку неможливо проігнорувати на тлі тихої та темної обстановки затишшя в будинку. Вона кричить про себе, її світло буквально просочується скрізь вікно в кімнату, намагаючись якби торкнутися цих людей, пробратися в їхнє мирне існування. Як іскри від вогнища, що падають на суху траву, загрожують почати пожежу на незайманій території.

Кімната в квартирі навпаки написана переважно в прохолодних, похмурих тонах. У квартирі темно, немає світла, відчувається холод – це не затишний та безпечний притулок, це затишшя перед можливим нещастям, тривожна тиша де ховають найцінніше від трагедії, сподіваючись, що вона обійде стороною. Немає тендітності в кольорах.

Все ж таки ніжність тут виявляється у позі матері, її погляді, спрямованому на свою дитину. По образу та позі персонажів ми бачимо щось знайоме і рідне, те, що має викликати теплі почуття, але колір передає паралельно тривогу і скорботу, що створює суперечливі почуття. Ми бачимо одну форму, але сприймається вона інакше. Ми водночас бачимо і любов в матері і тихий жах за своє рідне немовля.

Головні кольорові та світлові акценти у цьому просторі – на дитині та матері, вони частково вирізані на фоні віконної рами, що перше – виділяє їх як основний композиційний вузол, а друге – ставить їх на межі між квартирою та війною у вікні. Вони, в цьому межовому стані, і глядач можуть тільки будувати здогадки, чи потраплять вони повністю на одну чи іншу сторону з часом.

Рішення плями на цій картині досить різке – світло безкомпромісне і категоричне, так само як і тінь. Світло безжально вривається всередину з одного боку, а з іншого - щільна тінь ніби потроху з’їдає кімнату та її мешканців. Ми не можемо чітко бачити внутрішній лад квартири. Ми бачимо «світ матері» і «світ війни», ніби увага глядача, що дивиться, звужена не на розгляд, документацію обстановки, а на внутрішньому сприйнятті того, що відбувається.

Таке рішення розраховане зробити акцент на смисловому сприйнятті, яке тісно переплетено з асоціативним сприйняттям та почуттями глядача.

6. Технологічні та живописні засоби виконання художнього твору

Перш ніж почати повноцінну роботу на полотні було виконано серію композиційних пошукових начерків-плям (іл. 9). Тонова пляма, за визначенням Т. В. Меленюк, «допомагає вирішувати такі завдання композиції: виявлення об’єму форми, її освітлення, фактури; передача глибини простору і тонових контрастів, які закладають основу виразності» [6, с. 15]. У тому числі було виконано кольорові пошуки (іл. 10), що дозволив відпрацювати загальне співвідношення світла і тіні, ритм силуетів та просторову динаміку композиції. Підготовчий етап мав принципове значення для усвідомлення образного рішення: саме на стадії ескізування визначився ключовий контраст між замкненим, майже сакральним простором інтер’єру та агресивним, розірваним світлом за вікном. Колір у цьому контексті відіграє значну роль: за влучним спостереженням дослідників, «загальна кольорова композиція “відповідає” за логічне та естетичне розміщення в площині картини об’єктів з яких складається ціле, роблячи її зміст зрозумілим і ясним» [5, с. 198].

Далі, практичне і не менш важливе – вибір формату та розмір полотна. Виходячи з попередніх ескізів, формат був обраний вертикальний, розмір – 90х60 см (іл. 8). Співвідношення максимально наближене до варіанта кінцевого ескізу.

Полотно попередньо загрунтоване для забезпечення необхідного зчеплення фарбового шару з основою та рівномірного вбирання оліфи.

Колористичне рішення роботи побудоване на глибокому протиставленні двох просторових зон. Внутрішній простір – постать матері з немовлям – витриманий у стриманій, майже монохромній гамі холодних синювато-сірих відтінків. Зовнішній простір за вікном, навпаки, насичений теплими тонами – вохрою, сієною паленою, червоно-коричневим та глибоким чорним, – утворюючи образ вогню й руйнування. Це було важливим завданням – підібрати палітру так, щоб глядач підсвідомо зчитував символізм за допомогою кольору ще до того, як сформулює конкурентну думку про те, що відбувається на картині (іл. 11).

Світлові ефекти в роботі досягалися методом поступового нашарування фарбових шарів – від підмальовки до лесувань.

Фактурне рішення так само налаштовано те що, щоб вирішити різницю станів – образ війни за вікном виконаний щільним, ліплячим, хаотичним мазком: він передає хаос, мерехтливу паніку вдалині, щось некероване і від того страшне. Мати і дитина виконані більш ретельно, акуратно щоб передати більш відчутну і близьку дійсність перед глядачем, але чим далі в кімнату тим мазок ширший, менш ліплячий – кімната розчиняється у пільмі.

Загалом технологічні та живописні засоби у цій роботі не є самодостатніми – вони підпорядковані концептуальному ядру твору. Олійний живопис як техніка – найкращий варіант для цієї роботи: його пластичність, здатність до тонального багатства та лесирувальної прозорості дозволяють передати одночасно матеріальність і метафізику, саме те співіснування фізичного і вічного, яке є темою картини «Непорушність циклу життя».

7. Висновки

Сюжетно -тематична дипломна робота «Непорушність циклу життя» – результат художнього дослідження теми, що поєднує трагічний досвід сучасної

війни з невичерпною здатністю людства до відтворення та продовження себе, вічності життя людства та надії на майбутнє. Робота стала спробою засобами живопису осмислити не лише зовнішні обставини воєнного часу, але й глибинну природу буття – його циклічність, незнищенність та внутрішню логіку.

Звернення до образу матері з новонародженим, як центрального мотиву, виявилось визначальним для розкриття ідеї твору. Саме через цей образ: архетипний, позачасовий, закорінений у культурній пам'яті людства, вдалося створити багатошаровий символічний простір, який починається з найближчої, гострої та болісної реальності і йде в далечінь у роздумах про людство. Абсурдність і водночас невідворотність існування.

Особливої уваги у роботі набуває людство, як явище, що відтворює себе через покоління, через долі, через пам'ять. Актуальність теми в умовах, коли питання ідентичності, стійкості та надії є визначальними. Мета роботи – розкрити можливості образотворчого мистецтва як засобу осмислення складних культурних та екзистенційних процесів, а її результатом є утвердження духовної незламності людини перед лицем смерті.

8. Список використаних джерел

1. Стрітьєвич Т. М. Живопис: матеріали і техніки: навчальний посібник. 2024. 61 с.
2. Іконографічні типи богородичних ікон та їх особливості. РІСУ (Релігійно-інформаційна служба України). 2020. URL: https://risu.ua/ikonografichni-tipi-bogorodichnih-ikon-ta-yih-osoblivosti_n10875 (дата звернення: 20.05.2026).
3. Madonna of Kyiv. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Madonna_of_Kyiv (дата звернення: 01.04.2026).
4. Дем'янчук А. Л. Богородиця в українському іконному малярстві (XI–XIX століття). Основні іконографічні типи // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. С. 85–95 URL: <https://www.visnik.org.ua/pdf/v2016-03-12-demyanchuk.pdf> (дата звернення: 21.05.2026)
5. Жулінський М., Капран О. Колір у живописі. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 86, том 1. 199 с.
6. Меленюк Т. В. Основи композиції: методичні рекомендації. Калуш: Фаховий коледж культури і мистецтв, 2020. 64 с.
7. Шевченко Т.Г. У нашій раї на землі. 1849. URL: <https://mala.storinka.org/тарас-шевченко-у-нашій-раї-на-землі-малий-кобзар.html> (дата звернення: 20.05.2026).
8. Дитячий фольклор: Бібліотека укр. усної народної творчості / Упоряд., вступ. ст. та прим. Г.В. Довженок. К.: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1986. 304 с.
9. Леся Українка. «Мі» (Колискова. Arpeggio). 1890. URL: <https://virshi.org.ua/mi-kolyskova-arpeggio-lesia-ukrainka> (дата звернення: 01.06.2026).
10. Симоненко В. А. Лебеді материнства. Київ: Молодь, 1981. 320 с.

9. Список ілюстрацій

1. Рафаел Санті. Сікстинська Мадонна. 1512. Олія на полотні. 269,5×201 см. Галерея старих майстрів (Гемельдегалері). Дрезден, Німеччина.
2. Леонардо да Вінчі. Мадонна Літта. бл. 1490. Темпера на полотні. 42×33 см. Державний Ермітаж. Санкт-Петербург, Росія.
3. Леонардо да Вінчі. Мадонна Бенуа. бл. 1478. Олія на полотні. 50×32 см. Державний Ермітаж. Санкт-Петербург, Росія.
4. Рембрандт ван Рейн. Святе сімейство. 1645. Олія на полотні. 117×91 см. Державний Ермітаж. Санкт-Петербург, Росія.
5. Каспар Давид Фрідріх. Жінка біля вікна. 1822. Олія на полотні. 44×37 см. Альте Національгалері. Берлін, Німеччина.
6. Едвард Мунк. Мадонна. 1894–1895. Олія на полотні. 90×68,5 см. Музей Мунка. Осло, Норвегія.
7. Едвард Мунк. Дитина і смерть. 1897–1899. Олія на полотні. 104×179,5 см. Музей Мунка. Осло, Норвегія.
8. Етапи створення картону.
9. Композиційні пошуки.
10. Кольорові пошуки.
11. Кольорове рішення.
12. Власова С. І. Дипломна робота «Непорушність циклу життя». 2026. Полотно, олія. 90х60 см.

10. Альбом ілюстрацій

Іл.1 Рафаел Санті. Сікстинська Мадонна. 1512.

Іл. 2. Леонардо да Вінчі. Мадонна Літта. бл. 1490

Іл. 3. Леонардо да Вінчі. Мадонна Бенуа. бл. 1475-1478

Іл. 4. Рембрандт ван Рейн. Святе сімейство. 1645

Іл. 5. Каспар Давид Фрідріх. Жінка біля вікна. 1822

Іл. 6. Едвард Мунк. Мадонна. 1894–1895

Іл. 7. Едвард Мунк. Дитина і смерть. 1897–1899

Іл.8. Етапи створення картону

Іл.9. Композиційні пошуки

Іл.10. Кольорові пошуки

Іл.11. Кольорове рішення

Іл.12 Власова С. І. Дипломна робота «Непорушність циклу життя»